

építeni. Szóval: ha kritizálva az Egyház intézményesülését, a mi baráti körünk akarna intézményesülni, öncélúvá válni. Akár más, hasonló baráti körökkel kapcsolatot keresve... Személyünkre vonatkozólag kezdjük megérteni, mit jelent a kicsiség, a szolgálat. Úgy érzem ezt kell következetesen alkalmazni minden közösségre; magunkra, a miénkre is. Vallomásom most arra irányul, hogy áttételesen nagyon sokat valószínűsítek a küldetésből, de szerényen, háttérben maradva. Arra gondolok, hányszor beszéljük meg - akár előre, akár visszatekintve - veletek, gyerekeitekkel a vasárnapi igehirdetés (homília, elmélkedés) tematikáját, problematikáját. Szolgálat ez, a "többiek" szolgálata - ha áttételesen is.

És itt jön szóba a küldetés egy fontos problémája, amely feltétlenül egyik komponense a régi barátoktól eltávolodásunknak. A küldöttet valaki küldi. A küldött küldőjének mondanivalóját közvetíti. Az egyházi tanítóhivatal jelenlegi felfogása szerint, tehát a második vatikáni zsinat óta, a "laikus" küldetés többé nem lehet vitás. De mondanivalónk tartalmára vonatkozólag már fennáll a probléma. Amit legsajátosabb "mi" mondanivalónknak érzünk (átformálódásban lévő tudatunk tartalmai) az nincs benne a kortárs keresztény köztudatban. Amikor tudat átalakítást akarunk végezni a kortárs keresztények körében, kinek a nevében és megbízásából képviseljük tudat átalakítást célzó mondanivalónkat? A "hagyományos"-közkeletű, az "egyházias" felfogás nevében nem, és így - legalábbis pszichológiailag - nem érezhetjük magunkat a "hivatalos egyház" küldöttjeinek; és éppen a legsajátosabb "mi"-mondanivalók tekintetében nem. Akikhez küldöttek lennénk határozott bizalmatlanságot is éreznek: eretnokséget, szektásságot, egyházellenességet, rombolási, bontási szándékot szimatolnak. Mert "hitkételyt", "hitellenes kísértést" érez sok keresztény - főleg katolikus (!), lelkiismeret minden problémafelvetésben. Vannak, akik társaságbeli illetlenséget éreznek minden vallást érintő kérdésfelvetésben, társalgási témában; protestáns-keresztény, hívő-hitetlen, s egyéb irracionális érzékenységeket sértő "vallásvitákat" nyilván liberális hagyományaik alapján. Ha "marketing"-módszerű küldetésre vállalkoznánk (amitől persze mindannyiunknak borsózdik a háta, nem utolsósorban pénzbeszedői jellege, vagy akárcsak ürügye miatt, no meg a szektás formája miatt is), még inkább felmerül a kinek a nevében történő küldetés kérdése. Becsületességünk tiltja, hogy megmaradjunk annál a felületen "apostolkodás"-nál, amit esetleges legfejlettebb tudatú hivatalos egyházi küldőink is elképzelnek; de azt is tiltja, hogy küldőink háta megett olyan mélységekbe menjünk, amire nem küldtek minket.

Legtöbb lehetőséget a párbeszédre a nem "egyházias" beállítottságú, kellő értelmi szinttel rendelkező,

becsületos emberek, a kereső típusok nyújtják, akik megszokták, hogy elfogulatlanul nézzenek szembe kérdésekkel. Náluk a "kinek a nevében történik a küldetés" kérdése fel sem merül. Nem képviseljük a hivatalos egyházat, amire nem is kíváncsiak. Az sem baj, ha nincs kifejeződött "mi"-véleményünk. Önmagunkat képviseljük, saját tudatunkat...

ameddig eljutottunk újraértelmezésünkben, amit szervesen, ténylegesen magunkévá tettünk. Nem szervezetek véleményét igyekszünk torzításmentesen képviselni, hanem arról "vallunk", ami ténylegesen a miénk, ami ténylegesen bennünk él, minden melléktekintet nélkül, még a megnyerési szándékot is háttérben hagyva. Így nem kell félnünk attól, hogy úgy tekintenek minket, hogy végső fokon mégis csak a "hatalmi" egyház ügyeskedését, taktikázását szolgálja mondanivalónk, `s mi is csak - talán tudattalan - "balekjai" vagyunk valamiféle klerikális taktikának.

Végső soron, annyiban vagyunk "mi", amennyiben szolgálni tudunk. Nem öncél a közösség. Nem is a közösség nevében vagyunk küldöttek. Saját belső meggyőződéseink elkötelezettjei vagyunk. S éppen ezért - talán mondanom sem kell - ez az "én" véleményem, nem biztos, hogy a tietek is; tehát nem biztos, hogy "mi" vélemény...

1972

BULÁNYI GYÖRGY

HIÁBA HÚZZUK A HARANGOT

Baj van a jelenlét tárgyában. Húzzuk még a harangot, de egyre kevesebben (és egyre inkább öregek) hallják meg annak szavát. El kellene juttatni az örömhírt a harangszót már meg nem hallókhoz is. De nem megy. Defenzívában vagyunk. A fiatalok lógó kézzel még megállnak a családi asztalnál, amikor az öregek imádkoznak; elviselnek bennünket. De minden templombajárás biztatásunkra allergiásak. Tartalom- és érvény nélküli lett számukra a mi kereszténységünk. "Azért kellene vallásosnak lennem, hogy megsegítsen az Isten, és hogy becsületos tudjak lenni..." - ilyesmi él bennük keresztény tartalomként, s tudják, hogy ez a tartalom nem igaz. Tapasztalják, lehet becsületosnak lenni templombajárás nélkül is, s nem tapasztalják, hogy a vallásosakat az Isten megsegíti. Nem hiszik el, hogy templomba kell járniok ahhoz, hogy gondoskodjanak családjukról, teljesítsék munkaviszonyukat, vagy akár hogy forradalmat csináljanak. Ezen a helyzeten mit sem segít, ha megállapítjuk a tisztességes, a feladatoknak élő emberről, hogy "anonim keresztény". Az sem, ha kijelentjük, hogy aki "jó mérnök, az már jó keresztény is". Marad a helyzet ugyanaz. Ha pedig a vallási közönyt, amely miatt tegnap még hajlamosak voltunk kétségbeesni, ma a Krisztus-esemény szükségképpen

szekularizációs következményeként magyarazzuk, ezzel csak bevalljuk programtalanságunkat. A betegség lázrozsait a kicsattanó egészség pírjaként értelmezni...mire jó? Csak önáltatásra. Könyörtelenül objektív helyzetfelmérés az első követelmény, ha csinálni is akarunk valamit azzal, amit ránk bízta. Például így: egyházközségem területén él 1200 16 és 50 év közötti katolikusnak megkeresztelt férfi; ebből vasárnap templomba jár 8, heti áldozó 1, teológiával foglalkozik 0. Ha felsejlik bennünk, hogy évek óta `saját temetési menetünket asszisztáljuk csak, ha mégoly buzgón szolgáltatjuk is ki a szentségeket a "hit-hűség" feltételt nem teljesítőknél, akkor indulhatunk meg a kibontakozás felé. De hogyan?

Fel kell tennünk magunkban egy kérdést: lehetséges, hogy az Isten azért testesült meg, hogy elmondjon nekünk egy tanítást, amely "eladhatatlan"? Amíg hiszünk az Isten Fiában, addig erre nem mondhatunk igent. De hát - ha nem számítjuk a templomok törzsközségét: az öregasszonyokat és az éretlen gyerekeket - tény, hogy eladhatatlan. Az ellentmondás legvalószínűbb feloldása ez: `nem azt áruljuk, amit ránk bízta. A keresztény tanítást egyszer, az indulás századaiban, már sikerült "eladni". Mégpedig államhatalmi támogatás nélkül, sőt, államhatalmi üldözés ellenére is. Ebből pedig következhetik, hogy tanításunknak nem feltétlenül arrafelé kell alakulnia, amerre felé a "világ" ösztökél bennünket; tudniillik, hogy jólfésülten beleilleszkedjünk abba. `Baj van a keresztény tudat tárgyában. Elsődlegesen tehát nem abban, hogy nem vagyunk szentek. Isten Jézusban az ember számára fogalmazta meg mondanivalóit. S ez az ember ma érdektelen aziránt, amit mondani tudunk neki. Témáinknak nincs polgárjoga társadalmunkban: nem illik róla beszélni. Papnál még valahogy elmegy. Üzemen belül valaki káromkodik, s szólnak neki: "Szakikám, maga elfelejtett reggel imádkozni, s most pótolja?" Felelet:"Maga talán pap?" A témánk papolás. Erről szólni családban, üzemben, paposkodás. Szószéken kívül a paptól is elvárják, hogy hallgasson róla.

Vissza kellene szerezni a témánk polgárjogát; hogy lehessen beszélni róla. De hogyan? Hiszen unják a szövegeinket. Nem unjuk magunk is? Hisz-e a tudatalattink is abban, ami a tudatunkban él? `A keresztény tudat megújulására van szükség. Jézus beköszöntő szava: METANOEITE! Így fordítjuk: tartatok bűnbánatot! Pedig elsődleges jelentése más. Ez: alakítsátok át gondolkodásotokat! Nem is tudunk "jézusi bűnbánatot" tartani, amíg tudatunka oda nem alakítjuk Jézus tudatához. Amíg azt hisszük, hogy az a dolgunk, hogy elmondjuk vagy meghallgassuk a vasárnapi prédikációt, hogyan tudnánk bűnbánatot tartani például amiatt, hogy a társadalom nem hallja meg már a harangszót. Szívjuk az ópiumot. Például így: "Mit akarsz, öregem, most nincs kegyelmi idő. A Lélek ott fű, ahol akar. Várj türelemmel. Majd megindulnak az emberek a templom felé". Gondolkodom... . Isten

bábjátéka a történelem? Most éppen nem játszik? Szabotál? Szabotálja a saját ügyét? Tud az Isten szabotálni? Tud a Lélek nem fűjni? Az időtlen Szeretet-Isten meg tudja tenni, hogy időnként nem árasztja a kegyelmét? Hogy időnként nem szeret? Hogy Rajta fordul, hogy meghallom-e a harangszót, s Ő nem nyitja ki a fülemet? Csupa nemet kell felelnem... . Nem kétséges, hogy az ópiumszívók áthárítják a felelősséget az Istenre. De Isten ettől sem indul el tenni, amit nekünk kellene. Nem, mert nincs módjában. Nincs, mert az általa teremtett világban az a rend, hogy akkor van valami, ha az ember is megteszi a magáét. Azt, ami kell a cél eléréséhez... egy "lelkipásztori marketing" alapján; országos, egyházmegyei vagy egyházközségi szinten.

Kétezer esztendő után már csak érdektelenségbe és unalomba fúlhat, ami elhangzott ama harmadfélesztendő során és Judea tájain? `Baj van a szentírásolvasásunkkal is. Mintha nem tudnánk mit csinálni ezzel a könyvvel. Pedig hisszük, hogy Isten csak egyetlenegyszer testesült meg, és így csak egyetlenegyszer volt hallható "egy az egyben" az Isten beszéde. Pedig hisszük, hogy a Könyv ezt a szót, illetőleg ennek a legközvetlenebb utóregzéseit tartalmazza. Felolvassuk a szöveget, "szívünk-lelkünk" stílusban elismételgetjük kétszer-háromszor a felolvasottakat, konkludálunk valami unalomig ismert tanulásra, úgyhogy tíz perc múlva a hallgatóság kezdi nézni az óráját - "Mikor hagyja már abba?!", hol itt a baj? Alighanem ott, hogy a tudatunk felől közeledünk a szöveghez, s nem a szöveg felől a tudatunkhoz. Ezért aztán a szöveg nem termékenyít. Beleolvassuk a szövegbe azt, amit tudunk, s így a szöveg nem közöl velünk semmiféle információt. Tulajdonképpen mindegy, hogy mi van odaírva. Tudjuk, hogy mit kell vallanunk a Van és a Kell (dogmatika és morális) tárgyában a Szentírás nélkül is, amely így csak többé-kevésbé alkalmas idézet-tárrá lesz tétéleink igazolására. Meg kellene szólaltatni a Szentírást. Valljon, hogy mi van benne. Azzal az előfeltevéssel kellene élnem, hogy van benne valami, amit nem tudok...vagy másképpen tudok. Kinek ajánlom mindezt? `Papoknak? Nem-papoknak?_ Mindenki, aki úgy érzi, hogy nincsenek még lezárva az akták. Aki úgy érzi, hogy nem az imádkozás az egyetlen tennivalónk azok érdekében, akik Isten nélkül akarnak élni. A látni hajlandóknak. Az ópium-szívással meg nem békülőknek. A dolgok állása miatt aggódóknak. Papoknak és édesapáknak és édesanyáknak. Az Isten csudajaként ügyünk iránt még ma is érdeklődő fiataloknak. Azoknak, akiknek még idejük van arra, hogy Szentírást, papírt, ceruzát vegyenek a kezükbe. Akiknek a havi rendjükben, vagy heti rendjükben van erre a célra beépíthető idő. Négy-öt magyar összehajol, de nem siránkozni és nem ópiumot szívni. Pap a környékbeli paptársaival. Pap a képviselőtestület tagjaival. Pap az elsőáldozók szüleivel. Édesapa a családjával. Édesapa a család barátjaival. A fiatalok a maguk körével. Pap nélkül is csinálható.

Egy bizonyos: hiába húzzuk a harangot. A nyájnak utána kell mennünk. Egyenként kell hazahoznunk őket. De nem engedik magukat hazavinni, amíg nem igazoljuk nekik - egyenként és akármennyi időbedobással egyetlen emberért is, hogy örömhírt vittünk hozzájuk. Örömhírt, amelytől feleletet kap élete egzisztenciális problémáira, amelytől értelmes lesz a léte, amelyben programot, egész ember számára szóló tennivalót kap. Olyant, amelyet a világtól nem kaphat. Ahhoz azonban, hogy ez lehetséges legyen, tudatuknak el kell jutnia az örömhír hamisítatlan tartalmához. Ki kell tisztázni, mit értett Jézus azon az "országban", aminek közeledését bejelentette, mit értett azon a világon, amelynek viszonyát a maga országához kétségtelenre rajzolta. Mégpedig elfogulatlan, objektív analízissel, mit sem törődve azzal, hogy ezek eredménye egzisztenciánkba nyúlóan más lehet, mint amit - az eladhatatlanság következményével együtt - gondolunk a Krisztus-eseményről és az Egyház feladatáról.

Egyenként kell hazahoznunk az eltévedteket? Egyért ekkora befektetés? Hogyan fognak akkor újra megtelni a templomok? Csak így! Mert akit így hozunk haza, nem azért fog jönni, hogy leüljön a padba meghallgatni a prédikációt. A valódi mondanivaló nem hagy nyugtot az embernek. Azt mondani kell. Akármilyen áron is...

1971

MÁRCZI IMRE

ETIKAI PROGRAM

(VÁZLAT)

A körülöttünk folyó változások olyan lehetőséget kínálnak az élet minőségének megjavítására, amilyen talán soha nem volt a magyar történelemben eddig. Nagy veszély fenyeget mindazonáltal: Az, hogy nem tudunk élni ezzel a lehetőséggel - mint ahogy az már többször megtörtént a századok során (kihaszínlatlan győzelmek, Mohács, stb.). Mintha nem volnánk képesek arra, hogy a rendelkezésünkre álló életteret betöltsük (a népesség mai fogyása!). Az utóbbi 150 év során bennünket ért vereségek nyomán mintha sokkos állapotba kerültünk volna. Egyfajta tudatzavarban vagyunk. Nem tudjuk, kik vagyunk, mit akarunk. Nem tudjuk mi az értékes és mi az értéktelen. Az utóbbi 40 év alatt felnőtt egy olyan generáció, amely hagyományok és igazi emberi érekek nélkül volt kénytelen berendezni az életét. Ennek következtében félok, hogy nem fog tudni megbirkózni azokkal a feladatokkal, amelyek rá várnak.

A magyarság pusztul; a társadalomban erősödnek a negatív tendenciák. Nem ment meg bennünket az, hogy annak a kapitalista-szabadversenyos nyugati civilizációnak a karjai közé dobjuk magunkat, amely az emberiség mai megosztottságáért felelős, ennek erejében áll fenn, és mellel az ökológiai katasztrófa

árnyékát vetíti előre. Nem ment meg bennünket a kommunista-szocialista eszme sem, mert bebizonyosodott róla, hogy utópia.

Harmadik utat kell találni, mégpedig olyat, ami mindkét paradigmán túlmutat.

Járható út az, amely lehetőségeinknek, adottságainknak megfelel. Ehhez számba kell venni a következőket:

1. Totálisan eladódott ország vagyunk. A háborús károk, az ötvenes-hatvanas-hetvenes-nyolcvanas évek lehetőségeinken felüli, ésszerűtlen gazdálkodása és elképzelhetetlen mértékű pocsékolása miatt csak úgy tudott a mai szintre növekedni az életszínvonal, hogy nyugati kölcsönökből finanszírozták azt. A kölcsönök visszafizetésére semmi lehetőség nincs, mert

- nem is akarják a kölcsönadók: legjobb üzlet beszédni az évi magas kamatokat;

- a gazdaság ma és a belátható jövőben nem képes rá;

- a távolabbi jövőben (gyermekünk, unokáink) előregedő társadalommá válunk és az energiákat leköti az öregek eltartásának gondja.

2. Szellemileg és erkölcsileg tönkrement ország vagyunk. A ma középkorú és annál fiatalabb nemzedék szaktudása képtelenül alacsony; emberi tartása, értékadata és viselkedéskultúrája lepusztult.

3. Demográfiai katasztrófa fenyeget: félok, hogy olyan mértékben fogy a népesség munkaképes része, hogy összeroppan a rá nehezedő terhek alatt (öregeltartása, külföldi adósságok, környező országok fenyegetése és az ott élő magyarság megsegítése, fogyasztói életszínvonal kihívásai, nemzetiségi ellentétek, stb.)

4. A nemzetiségi ellentétek növekednek (cigányság, románság, svábság, zsidóság és magyarság viszonya).

5. Polarizálódik a társadalom (újjgazdagok és értelmiség, dolgozók és ügyeskedők, szintenmaradók és elszegényedők, stb.).

6. Fogy a bizalom és együttműködés, ami mögött a becsület, az adott szó hitelének hiánya áll.

7. Hiányzik a teljesítmény: pótcselekvésekben forgácsoljuk el erőink legjavát.

A listát tovább lehetne folytatni, de ennyi is elég annak belátásához, hogy a nyugati fogyasztói színvonal elérése számunkra irreális, mert nem tudunk olyan színvonalon termelni, amilyen annak fenntartásához szükséges volna; ugyanakkor nem is kívánatos, mivel ez hagyományos értékeink megsemmisüléséhez vezethetne igen rövid időn belül, ahogyan az az európai fejlődés útjára lépett társadalmakban mindenhol történt. A legfontosabb tennivaló, hogy a megmérgezett, lepusztított tudatot helyreállítsuk. Ezért:

1. Tudatosítani kell a fentieket. Az alternatív szervezetek adjanak ki felhívásokat, és tegyenek meg mindent, hogy ezek a gondolatok eljussanak az emberek tudatáig. Vegyük észre, hogy a tömegkommunikációban végzetesen egyoldalúan csak a vágyakról, elképzelésekről, törekvésekről van szó, de arról, hogy mi ezek megvalósításának a valós alapja,